

Andorra, què podem aportar a Europa i al món?

Albert GOMÀ i SALA

D'una banda, a Andorra quan s'enfoca l'obertura d'Andorra a Europa o al món es parteix des de dos punts de vista. Primer, des de la defensa d'especificitats com el control migratori o la baixa fiscalitat. Segon, des del benefici material d'obtenir més capital o talent.

De l'altra, sempre que es parla d'Andorra per part de la resta del món es fa a partir de dues percepcions. Primer, no es coneix. Segon, es parteix de la idea del microestat, del paradís fiscal o del centre comercial. Penso que hi ha un enorme desconeixement de la realitat.

Crec que hauríem de canviar l'enfocament. Hauríem de pensar què pot aportar Andorra al món. Encara que sabem que des d'una perspectiva econòmica som pràcticament insignificants, si pensem en quins valors i característiques ens fa singulars i els sabem valorar i comunicar, podem orientar millor què volem i amb qui volem pactar a escala internacional. En lloc d'una defensa i projecció internacional materialista, hauríem de cercar un propòsit i uns valors que mostrin valor afegit, singularitat i caràcter únic. Crec que per millorar la nostra capacitat de fer acords amb l'exterior o per trobar el lloc d'Andorra a la globalització, hauríem de començar a estructurar un propòsit compartit basat en un pensament polític andorrà, forjat a partir de la tradició política pròpia i del Pirineu.

Crec que un dels problemes generals d'Andorra és la seva incapacitat per fer-se valdre a l'exterior. Això es veu des de la promoció turística fins a les relacions exteriors o la promoció de negoci. Tots aquests àmbits actuen sense coordinació no tenen cap fil conductor i es basen principalment a atreure més turistes o més capital.

A continuació explicarem les característiques que pensem que fan d'Andorra únic i com podríem crear un relat i un propòsit comú que ens doni força.

Autodeterminació, supervivència i Pirineu

Podem afirmar que Andorra és un microestat, tanmateix, què vol dir ser un microestat i com delimitem una frontera entre ser-ho o no? S'han dut a terme diverses definicions a partir de característiques quantitatives. Per exemple, tenir una dimensió inferior a 500 km², tenir menys

de 100.000 habitants, tenir un PIB inferior a 0,5 milers d'euros o al fet de no tenir exèrcit entre altres. Per a mi aquestes característiques no serveixen.

Per a mi, seguint Gaïdz Minassian i afegint algun objectiu de collita pròpia, ser un microestat ho considero més en el fet de compartir uns objectius que els distingeixen d'altres estats: l'autodeterminació, la supervivència, la cooperació regional i el multilateralisme. Són objectius que ens defineixen com a estat. És una forma de ser i d'entendre el món allunyat dels grans blocs imperials, no una talla petita.

Singularitat fiscal, llibertat i emprenedoria

Encara que una cosa és el secretisme i com aquesta pot impulsar el crim i la delinqüència, no podem barrejar baixa o inexistent tributació amb l'etiqueta de paradís fiscal. Als mitjans de comunicació internacionals es parla despectivament dels països competitiu amb baixa tributació. S'entén que són espais per al crim i la corrupció. Estats que tenen inferns fiscals, burocràcies ingents i que viuen de deute i destrossen la productivitat, la riquesa i l'activitat econòmica ens jutgen de qualsevol manera. A l'àmbit públic s'ha omplert d'ONG que fan recerques mal fetes, mitjans de comunicació que no informen correctament i de polítics populistes que en lloc d'arreglar els problemes domèstics cerquen bocs expiatoris externs. Així s'ha creat una imatge distorsionada dels petits estats amb impostos més baixos i menys intervenció pública i burocràcia.

Tanmateix, quan s'ha fet recerca seriosa sobre els països amb baixa fiscalitat s'ha descobert que en lloc de minar l'economia dels estats, aquests servien per impulsar l'economia i que les grans evasions fiscals es duen a terme al cor dels mateixos Estats de gran dimensió. Per exemple, una recerca del 2018, va mostrar com les multinacionals dels Estats Units que tributaven a Puerto Rico per estalviar impostos eren més productives i invertien més al territori que les que no ho feien. (Suárez Serrato, J. C. 2018. *Unintended Consequences of Eliminating Tax Havens*. NBER Working Paper 24850).

És important que Andorra comuniqui que la competitivitat fiscal serveix per esdevenir un motor econòmic regional. Andorra hauria de tornar a calcular la seva balança de fets i pagaments amb l'exterior i amb el Pirineu. És una informació fonamental per negociar amb Europa i per reivindicar el seu lloc al món. Andorra ha de saber quin impacte econòmic té sobre el seu territori proper. L'any 2005 es va publicar per primera vegada *La balança de fets i pagaments del Principat d'Andorra*, encarregat pel Govern d'Andorra a Víctor Pou i Serradell i que fou realitzat per Antoni Calvó i Armengol i Marta Pallarès i Blanch. No puc entendre que no l'hàgim tornat a calcular des de la darrera vegada. Era una informació clau per enfocar la negociació de l'acord amb Europa.

El fet d'esdevenir un espai de llibertat econòmica impulsa l'economia d'Andorra i dels voltants. El fet que els diversos territoris cerquin sistemes fiscals moderats o inexistents per atreure talent i competir entre ells permet que als agents econòmics puguin decidir millor on residir i tributar, millorant la competitivitat i l'economia en general.

Europa, pacte i neutralitat

Andorra és al continent europeu. A Europa tenim una organització política que s'anomena Unió Europea. No obstant ser europeu va més enllà del fet de ser al continent europeu i de

formar part de la Unió Europea. Vull reivindicar que ser un estat europeu implica uns valors i una forma de ser. Des d'aquesta perspectiva podem dir que Andorra és totalment europea. Aquest apartat l'he copiat d'un llibre que el trobo una obra d'art i un referent de les relacions d'Andorra amb la Unió Europea. Vull reivindicar el discurs de Juli Minoves, *Andorra Estado de Europa*. En aquest llibre, podem començar a entendre què és Andorra en el context europeu. Segons Minoves, Andorra és una voluntat de representació popular i de pactes. Amb dos mites fundacionals, els Pariatges del 1278 i el Consell de la Terra del 1419. Antoni Morell parla que Andorra és un "europeisme instintiu", amb la voluntat de neutralitat i de pacte que es teoritza al *Manual Digest*.

Així mateix, què és Europa? De la mateixa obra de Minoves reprenc la definició de Delors sobre els objectius d'Europa. Segons Delors, Europa havia de ser "un espai de pau activa, un marc per al desenvolupament sostenible i finalment un espai de valors viscuts en la diversitat de les nostres cultures i de les nostres tradicions".

A *priori*, podríem pensar que Andorra per Europa és quelcom insignificant. És així si només mirem la correlació de forces o l'interès econòmic d'Europa. Tanmateix, pensem que pot aportar Andorra al projecte europeu. Doncs, molt més del que pensem. En realitat, l'acord que Europa faci amb Andorra és una oportunitat simbòlica de la Unió Europea per demostrar quins valors té i quin projecte polític vol esdevenir.

Europa depèn de com tracti als seus microestats demostrarà la seva vertadera cara. D'una banda, Europa pot demostrar que és capaç d'acollir la diversitat que ha compost històricament el continent europeu. De l'altra, Europa es pot convertir en un gegant homogeneïtzat i tecnòcrata sense cap valor afegit respecte a la Xina o als Estats Units. Si Europa és capaç d'acollir les petites comunitats que històricament l'han compost, es manté oberta al món, permet l'autonomia reguladora i fiscal entre Estats esdevé un projecte polític més atractiu. Tanmateix, si Europa es converteix en una piconadora homogeneïtat, que vol concentrar la riquesa a les grans capitals, a la llarga perdrà els valors fundacionals.

De la seva capacitat d'acollir entitats polítiques com els microestats o també la llengua catalana, Europa pot esdevenir un projecte polític amb uns valors engrescadors i augmentar la seva legitimitat o pot simplement esdevenir una grisa entitat política que s'imposa per la força. Andorra ha de reivindicar aquests valors europeus. Andorra, hauria d'elevat i enriquir el discurs que fa a l'exterior. Andorra hauria de defensar a Europa quelcom més que les especificitats, ha de defensar el desenvolupament sostenible del Pirineu i la llengua i dret català. Andorra ha de comunicar a les institucions europees que els valors d'Andorra són també part dels valors fundacionals de la Unió Europea i del continent. Per tant, hem de demanar el seu lloc en aquest projecte d'Unió Europea. Els valors ancestrals d'Andorra i del Pirineu componen la diversitat Europea i enriqueixen el continent. Aquests valors es basen en uns principis de neutralitat, prudència, equilibri i divisió de poders que li han permès la supervivència i evitar el despotisme. No és un model perfecte, Andorra és una societat desigual que també ha tingut els seus moments poc pacífics (revoltes del 1881 o del 1933). La divisió entre prohoms i la resta, entre homes i dones o entre andorrans i immigrants són encara massa presents.

No obstant això, els andorrans i les andorranes han definit al llarg de la seva història un model polític únic. Una reminiscència de com es governava ancestralment el Pirineu. Andorra ha estat un espai d'equilibri de poders entre Coprínceps, assemblees populars, parlament, parròquies,

béns comunals, cases o propietats privades; esdevenint un entorn d'estabilitat, progrés i llibertat per als seus habitants i convertir-se en un Estat reconegut per la comunitat internacional.

Fiter i Rossell defensava al *Manual Digest* les virtuts del govern andorrà: "Govern mixt, ni pura monarquia, ni aristocràcia, ni popular. Govern no degeneraria en el despotisme com ha succeït en molts regnes del món, on era purament monarquia, ni que pateixi els desordres, confusions i pertorbacions del govern popular."

Fiter i Rossell no es va inventar res, els pensadors grecs ja afirmaven que l'acumulació de poder era un problema i que s'hi havia de posar límits i equilibri. Els països que han creat mecanismes institucionals per limitar els poders són el que han progressat millor. Andorra això ho fa fet molt bé.

A vegades, els mateixos andorrans i andorranes mirem el món polític amb ulleres d'Espanya o França: el nacionalisme, els partits, la dreta i l'esquerra, liberalisme o socialdemocràcia. Guies polítiques antiquades per al món actual, per als avenços tecnològics o per afrontar l'emergència climàtica. Andorra ha d'aplicar la seva teoria política pròpia basada en els seus valors ancestrals de neutralitat, prudència; divisió i equilibri de poders i basada en el seu equilibri entre llibertats individuals, connexió amb l'entorn natural i vida comunitària.

Comunalisme, refugi i moderació

Violant i Simorra o Fritz Krüger, etnòlegs que van descriure la vida als Pirineus a principi del segle passat. Descriuen la vida pastoral i la identitat del Pirineu com a comunitats amb identitat mil·lenària, separades per les muntanyes però lloc històric de refugi. Guerres mundials, guerra civil i guerres carlines a Espanya, Andorra acollia pacíficament membres dels dos bàndols.

Tornant als antropòlegs Krüger i Violant i Simorra, aquests descriuen que al Pirineu hi ha amb moltes diferències d'una vall a l'altra, però amb una identitat cultural pròpia que es comença a forjar al neolític. Aquesta cultura es basa en la cultura pastoril, amb homes senzills i una creativitat humana nascuda en les formes més simples i valuoses de la cultura humana. Parlen de sentiment purament espiritual d'intimitat i sensibilitat.

Marcel Chevalier, geòleg que fa el primer mapa topogràfic d'Andorra als anys vint del segle passat, descriu Andorra com a caràcter rude, desconfiats i poc comunicatius. Però emprenedors, honestos i hospitalaris. La criminalitat no existeix entre ells. Durant aquests temps, el Pirineu té una vida comunitària importantíssima que d'alguna manera fa el paper que l'Estat fa avui en dia. El comte de Carlet descriu com els veïns d'Andorra s'ajuden mútuament i observa l'harmonia, el respecte, l'amistat. En descriu la fraternitat i la bona relació com a fonaments de la pau i la felicitat d'un poble. Quan hi ha una desgràcia, els veïns ajuden. Algú mor o es crema una casa, rep ajuda veïnal. Andorra s'ha compost històricament de veïnats, quarts, germandats, mútues etc. Enfront d'organitzacions més burocràtiques o societat anònimes privades. La mateixa teoria econòmica ens mostra com aquest tipus d'organitzacions van molt bé contra la corrupció i fomenten la cooperació i l'eficiència econòmica. Antoni Calvó, amb la teoria de jocs, va descriure l'eficiència econòmica de la Crema de Canillo i com ajuda a la cooperació. Elionor Ostrom, premi Nobel d'Economia, descriu la importància econòmica dels comuns. Béns comunals, Quarts o el Consell de la Terra simbolitzen la tradició comunitària del Pirineu.

Un dels elements característics de la vida política andorrana és la pervivència d'una organització comunal mil·lenària, convivint amb un estat modern i amb la protecció de la propietat privada i les llibertats individuals. Aquest comunisme es manifesta en la propietat comunal de la major part del nostre territori. Es tracta dels béns de domini públic comunal (tal com defineixen vagament les lleis actuals) o els comunals (com s'hi referia Fiter i Rossell).

Els comunals no s'han de confondre amb la institució dels Comuns de les set parròquies. Els comunals no són ni béns públics de l'Estat, ni béns privats del mercat. Són comunals perquè són inalienables, imprescriptibles i inembargables (tal com he extret d'un escrit d'Òscar Ribas Reig i ho defineixen les lleis) i pertanyen de manera indivisa a la comunitat de veïns i veïnes de cada parròquia. Per tant, són de tots i totes, no de l'Estat. Els Comuns tenen la competència legal de gestionar-los, però els Comuns fan com l'administrador de veïns d'un bloc de pisos. Els comunals històricament han estat utilitzats sobretot per a la ramaderia o l'aprofitament de la fusta. Avui en dia l'esquí és un altre dels usos principals. Fins al segle XIX, a Espanya perviuen molts béns comunals, però al llarg de les desamortitzacions, com les de Madoz, l'Estat en va fer una confiscació i subhasta pública corrupta de la majoria.

Els béns comunals impulsen la qualitat de vida mantenint la biodiversitat de les nostres muntanyes. Formen part de la nostra identitat. Ens han permès mantenir al llarg dels segles un bon equilibri entre la natura i l'activitat econòmica. Fan d'equilibri a l'excés de privatització, d'especulació immobiliària o de concentració de poder (malauradament, n'hem viscut un greu desequilibri els darrers anys). Són un impuls d'activitats econòmiques sostenibles com la ramaderia, l'aprofitament de la fusta i la biomassa dels boscos, la producció energètica renovable, la competició esportiva, el turisme sostenible o l'economia circular (poden proveir de fusta i d'altres materials la construcció o d'altres sectors).

És extraordinari que la propietat de la major part del nostre territori sigui de la comunitat de veïns i veïnes, ho hauríem d'explicar internacionalment. Els set Comuns haurien de recuperar l'esperit comunal i no convertir-se en organitzacions burocràtiques, centralitzades i opaques a l'estil d'un ajuntament i fomentar un millor ús, equilibri i pervivència dels comunals.

Des d'un altre punt de vista, aquesta fortalesa comunitària ha permès que Andorra tingui una baixa criminalitat i una vida política allunyada de la polarització de les guerres culturals actuals de feixistes contra wokes. La vida política es basa en una descentralització sense cap líder ni cap institució per sobre de la resta. Necessitem continuar sense bàndols ideològics irreconciliables i polaritzats, sense líders populistes i messiànics i sense el despotisme de la centralització política. Aquest punt és fonamental per mantenir el valor afegit de la nostra vida política. No volem ni un Trump ni un Maduro. Els polítics haurien de fer un esforç per no caure en el populisme de fer vídeos estúpids del Tik Tok o de l'Instagram sobre guerres culturals i d'identitat.

Conclusió

Per tant, no som ni perfectes ni millors simplement tenim una personalitat pròpia. Si anem al món globalitzat des d'un propòsit que comunica la nostra originalitat, identitat i valors podem definir millor què volem, anar coordinats i ser més forts a pesar de la nostra petitesa.

Albert Gomà i Sala,
polític